

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
з підготовки до практичних занять,
самостійної та індивідуальної роботи з
освітнього компонента «Клінічна психологія»
для здобувачів спеціальності С4 «Психологія»
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти
очної (денної) та заочної форми здобуття вищої освіти**

РЕКОМЕНДОВАНО

на засіданні кафедри публічного управління та
адміністрування

Навчально-наукового юридичного інституту
(протокол № 2 від 21.10.2025р.)

ПОГОДЖЕНО

на засіданні Науково-методичної ради

Державного університету економіки і
технологій

(протокол № 3 від 21.10.2025р.)

м. Кривий Ріг – 2025 р.

Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи з освітнього компонента «Клінічна психологія» для здобувачів спеціальності С4 «Психологія» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти денної та заочної форми здобуття вищої освіти / укладачі: М. ТЮГАНОВА, Кривий Ріг, ДУЕТ, 2025 р. 22 с.

Укладачі: Марія ТЮГАНОВА, асистент кафедри публічного управління та адміністрування, ННЮІ,

Відповідальний Марія ТЮГАНОВА, асистент кафедри публічного за випуск: управління та адміністрування, ННЮІ

Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи з освітнього компонента «Клінічна психологія» для здобувачів спеціальності С4 «Психологія» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти очної (денної) та заочної форми здобуття вищої освіти. Метою методичних вказівок є сприяння глибшому засвоєнню студентами теоретичних знань і практичних умінь у галузі клінічної психології, формування системного бачення психічного здоров'я та його порушень, оволодіння навичками психологічної діагностики, консультування та корекційно-реабілітаційної роботи з особами, які мають психічні та поведінкові розлади. Методичні вказівки містить перелік питань, що виносяться на обговорення, відповідно до тем практичного заняття, самостійної та індивідуальної роботи, перелік рекомендованої літератури.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Перелік завдань з підготовки до практичних занять та самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти	12
Поточне та підсумкове оцінювання	17
Перелік питань для підготовки до підсумкового оцінювання	23
Список використаних джерел	25

ВСТУП

Актуальність. У сучасному суспільстві спостерігається зростання психоемоційного напруження, підвищення рівня стресових впливів та ускладнення соціальних умов життя, що призводить до збільшення кількості випадків психічних та поведінкових розладів серед різних вікових груп населення. Це зумовлює необхідність якісної підготовки майбутніх психологів, які здатні вчасно розпізнавати прояви психічних порушень, ефективно здійснювати психодіагностику, надавати консультативну допомогу, проводити профілактичну та психокорекційну роботу. Клінічна психологія займає важливе місце у формуванні професійних компетентностей психолога, адже забезпечує глибоке розуміння як закономірностей психічного розвитку в межах норми, так і механізмів формування патологічних станів. Це знання є ключовим для побудови ефективної системи психологічної допомоги, з дотриманням етичних принципів та професійних стандартів.

Метою навчальної дисципліни «Клінічна психологія» - поглиблення розуміння студентами психічних явищ та особистісних особливостей не лише в межах психічної норми, але й у контексті різних психопатологічних проявів. Це дозволяє здобувачам вищої освіти ефективно здійснювати діагностичну, просвітницьку та профілактичну діяльність, усвідомлюючи межі власної компетентності та необхідність дотримання етичних принципів у психологічному втручанні.

Завдання дисципліни «Клінічна психологія»: ознайомити студентів з основами психопатології, механізмами виникнення та проявами різних психічних розладів, а також їх впливом на емоційну сферу та поведінку людини; сформувати розуміння етичних принципів діяльності клінічного психолога, відповідальності та меж професійної компетентності; засвоїти теоретичні знання та практичні навички, необхідні для ефективної психодіагностики, психокорекційної, психотерапевтичної, психогігієнічної, психопрофілактичної та психореабілітаційної роботи; розвивати вміння застосовувати клініко-психологічні знання у професійній діяльності в освітніх, медичних, соціальних та інших установах, де виникає потреба у роботі з особами, що мають психічні або поведінкові порушення; підвищувати готовність до міждисциплінарної взаємодії з медичними, соціальними та освітніми фахівцями у процесі надання психологічної допомоги.

В процесі вивчення освітнього компонента «Клінічна психологія» здобувач освіти набуває таких компетентностей і результатів навчання:

C. LIST OF COMPETENCIES AND STUDIES TARGETED RESULTS / ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

**Загальні
компетентності
(ЗК)**

ЗК01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК04. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК05. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК08. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

**Спеціальні (фахові,
предметні)
компетентності (СК)**

Програмні результати
навчання (ПР)

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Метою методичних вказівок є надання допомоги здобувачам вищої освіти сформувати систему теоретичних знань та практичних навичок застосування основних положень правового регулювання суспільних відносин у сфері створення, збирання, обробки, зберігання, поширення та використання інформації, а також захисту прав і свобод людини в інформаційному просторі.

Тема 1. Введення в клінічну психологію

1. Предмет, завдання і методи клінічної психології.
2. Історія становлення клінічної психології та розвиток етичних принципів клінічного психолога.
3. Поняття норми та патології, труднощі психодіагностичного визначення патології.
4. Розуміння симптому та синдрому.

Запитання для самоконтролю:

1. У чому полягає предмет клінічної психології та які її основні завдання в сучасному суспільстві?
2. Які ключові етапи становлення клінічної психології як науки та які етичні принципи регулюють діяльність клінічного психолога?
3. Які основні методи дослідження використовуються у клінічній психології та чим вони відрізняються від загальнопсихологічних?
4. Як визначають поняття «норма» і «патологія» в клінічній психології та які труднощі виникають при їх психодіагностичному розмежуванні?
5. Які критерії можуть бути використані для визначення психічних патологій та яку роль відіграють соціокультурні чинники в цьому процесі?
6. Дайте визначення понять «симптом» і «синдром». У чому полягає різниця між ними та яке їх значення для клініко-психологічної діагностики?

Опрацювання літератури:

основна: 1-5.

додаткова: 1-10.

Тема 2. Основні форми порушень психічних процесів

1. Особливості розладів сенсорної сфери, пам'яті, уваги, мислення, емоцій, волі та свідомості.

2. Особливості діагностики та корекції.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основні прояви порушень сенсорної сфери та як вони впливають на психічну діяльність людини?

2. У чому полягають характерні особливості розладів пам'яті, уваги, мислення, емоцій, волі та свідомості?

3. Які методи психодіагностики застосовуються для виявлення розладів пізнавальної та емоційно-вольової сфер?

4. Які принципи та підходи використовуються в психокорекційній роботі з особами, що мають зазначені порушення?

5. Як клінічний психолог поєднує діагностичну та корекційну діяльність для досягнення ефективної допомоги клієнтові?

Опрацювання літератури:

основна: 1-5.

додаткова: 1-10.

Тема 3. Розлади особистості діагностика та психотерапевтичні інтервенції.

1. Чинники формування розладів особистості, дві основні системи класифікації психічних розладів (DSM-V та МКХ-11) та їх використання при діагностиці психічних розладів.

2. Ексцентричні розлади особистості, демонстративні розлади особистості, емоційно нестійкі розлади особистості, тривожно-астенічні розлади особистості, особливості прояву діагностики та психотерапії.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основні біологічні, психологічні та соціальні чинники впливають на формування розладів особистості?

2. У чому полягають відмінності між системами класифікації психічних розладів DSM-V та МКХ-11, та як вони використовуються у клініко-психологічній діагностиці?

3. Які характерні особливості ексцентричних, демонстративних, емоційно нестійких та тривожно-астенічних розладів особистості?

4. Які методи та критерії застосовуються для діагностики різних типів розладів особистості?

5. Які основні підходи до психотерапії та психологічної корекції використовуються при роботі з особами, що мають розлади особистості різних типів?

Опрацювання літератури:

основна: 1-5.

додаткова: 1-10.

Тема 4. Патопсихологічні синдроми психічних захворювань.

1. Афективно-ендогенний синдром, діагностика та психотерапія.

2. Шизофренічний синдром, особливості прояву.

3. Епілепсія, патопсихологічні прояви.

4. Деменція та олігофренія, як форми інтелектуального дефіциту.

Запитання для самоконтролю:

1. Що характеризує афективно-ендогенний синдром та які основні підходи використовуються для його діагностики та психотерапії?

2. Які основні клініко-психологічні прояви шизофренічного синдрому та в чому полягає його специфіка?

3. Які патопсихологічні особливості спостерігаються при епілепсії та як вони впливають на пізнавальну діяльність і поведінку?

4. У чому полягають основні відмінності між деменцією та олігофренією як формами інтелектуального дефіциту?

5. Які принципи та методи психодіагностики та психотерапії застосовуються при роботі з особами, що мають інтелектуальні порушення?

Опрацювання літератури:

основна: 1-5.

додаткова: 1-10.

Тема 5. Розлади психогенного походження.

1. Невротичні та психотичні синдроми.

2. Посттравматичний стресовий розлад.

3. Гострий стресовий розлад.

4. Професійне вигорання, особливості діагностики та терапії.

Запитання для самоконтролю:

1. У чому полягають основні відмінності між невротичними та психотичними синдромами за клінічними проявами та механізмами розвитку?

2. Які ключові симптоми та етапи перебігу посттравматичного стресового розладу (ПТСР)?

3. Чим гострий стресовий розлад відрізняється від посттравматичного та які його типові клініко-психологічні прояви?

4. Які основні ознаки професійного вигорання та фактори, що сприяють його розвитку?

5. Які методи діагностики та психотерапевтичні підходи застосовуються при роботі з невротичними і психотичними синдромами, ПТСР, гострим стресовим розладом та професійним вигоранням?

Опрацювання літератури:

основна: 1-5.

додаткова: 1-10.

Тема 6. Розлади дитячого віку.

1. Дитячі неврози, вплив дитини на розвиток психіки.

2. Педагогічна занедбаність, затримка психічного розвитку.

3. Ранній дитячий аутизм.

4. Синдром дефіциту уваги та гіперактивності.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основні клініко-психологічні прояви дитячих неврозів і як вони впливають на поведінку та емоційний стан дитини?

2. Що таке деривація, і як недостатнє психосоціальне середовище впливає на розвиток психіки дитини?

3. У чому полягає педагогічна занедбаність і які наслідки вона має для психічного та соціального розвитку дитини?

4. Які ознаки затримки психічного розвитку та раннього дитячого аутизму, і як їх диференціюють у клінічній практиці?

5. Які характерні прояви синдрому дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ) і які методи діагностики та корекції використовуються у роботі з дітьми?

Опрацювання літератури:

основна: 1-5.

додаткова: 1-10.

Тема 7. Розлади в підлітковому, юнацькому віці та психічні розлади старечого віку.

1. Нервові анорексія та булімія, причини та прояви, дисморфофобія.

2. Суїцидальна поведінка у підлітковому та юнацькому віці.

3. Особливості процесу старіння, інволюційна депресія в старечому віці, неврози в старечому віці, деменція та псевдодеменція.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основні клінічні прояви нервової анорексії та булімії, та які фактори сприяють їх розвитку?

2. Що таке дисморфофобія і як вона проявляється у підлітків та юнаків?

3. Які особливості суїцидальної поведінки у підлітковому та юнацькому віці, та які фактори ризику слід враховувати при її оцінці?

4. Які психологічні та психічні зміни характерні для процесу старіння, зокрема інволюційної депресії та неврозів у старечому віці?

5. У чому полягають відмінності між деменцією та псевдодеменцією, та які методи діагностики та корекції застосовуються при цих станах?

Опрацювання літератури:

основна: 1-5.

додаткова: 1-10.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Завдання 1.

Подивіться фільм *A Beautiful Mind* (2001) та підготуйте короткий аналіз проявів психотичних симптомів головного героя. Вкажіть, які психічні процеси порушуються і як це співвідноситься з клінічною психологією.

Завдання 2.

Напишіть есе на тему «Розуміння норми та патології: особливості психодіагностичного визначення». Наведіть приклади із реальної практики або літературних джерел.

Завдання 3.

Складіть таблицю «Симптоми vs Синдроми» з прикладами психічних розладів, обговоріть її на семінарі.

Завдання 4.

Напишіть есе «Вплив порушень емоцій та волі на якість життя людини». Використайте приклади з фільмів чи реальних випадків.

Завдання 5.

1. Знайти відповідник цього розладу в: МКХ-10 (код, назва, опис); МКХ-11 (код, назва, опис).

2. Проаналізувати діагностичні критерії: які ознаки входять до DSM-5, але відсутні в МКХ-10/МКХ-11; які критерії є ширшими або вужчими у різних системах.

3. Порівняти термінологію та класифікаційний підхід: чи однаково формулюється назва розладу; які акценти робляться в описі (поведінкові, емоційні, когнітивні аспекти); чи є розбіжності у підходах до тяжкості та специфікації розладу.

4. Створити порівняльну таблицю з трьома колонками: DSM-5 – МКХ-10 – МКХ-11 (назви, коди, критерії).

5. Розглянути клінічний випадок (можна взяти приклад із літератури або фільму): застосувати діагностичні критерії DSM-5; МКХ-10 і МКХ-11; зробити висновок, чи співпадуть результати діагностики, і чому.

6. Оцінити практичні наслідки відмінностей: як це вплине на постановку діагнозу в різних країнах; чи може пацієнт отримати різні діагнози залежно від того, яка система застосована; як це позначиться на терапевтичній стратегії, прогнозі та соціальній підтримці.

7. Зробити власний висновок: яка класифікація видається більш зручною/точною для роботи психолога чи психіатра; що особисто для Вас є сильними та слабкими сторонами кожної системи.

Завдання 6.

Оберіть та перегляньте художній фільм/серіал/аніме/дораму, у якому присутній персонаж із розладом особистості та/або іншими психічними порушеннями.

Після перегляду:

1. Коротко опишіть сюжет та роль обраного персонажа.
2. Проаналізуйте поведінку персонажа: зверніть увагу на його емоційні реакції, особливості мислення, спілкування, взаємодії з оточенням.
3. Спробуйте визначити можливий психічний розлад (або декілька), спираючись на ознаки, які проявляються у персонажа. Використовуйте критерії з МКХ-10/МКХ-11 або DSM-5.
4. Обґрунтуйте свій висновок: наведіть конкретні приклади з твору, які підтверджують наявність обраного розладу.
5. (За бажанням) Запропонуйте можливі підходи до допомоги такому персонажу - психотерапевтичні або медичні.

Завдання 7.

Створіть інфографіку «Патопсихологічні прояви деменції та олігофренії».

Завдання 8.

Подивіться серіал «13 причин чому» (2017) та проаналізуйте прояви ПТСР та гострого стресового розладу у підлітків.

Завдання 9.

Напишіть есе на 1-2 сторінки «Професійне вигорання: психологічні механізми та профілактика».

Завдання 10.

Перегляньте фільм Temple Grandin (2010) і проаналізуйте прояви раннього дитячого аутизму та вплив середовища на розвиток психіки.

Завдання 11.

Створіть плакат «Вплив дери́вації та педагогічної занедбаності на психічний розвиток дитини».

Завдання 12.

Розробіть план корекційної роботи з дитиною, що має СДУГ та затримку психічного розвитку.

Завдання 13.

Подивіться документальний фільм про нервову анорексію або булімію (To the Bone, 2017) та підготуйте аналіз причин, проявів і методів терапії.

Завдання 14.

Напишіть есе «Суїцидальна поведінка у підлітків і юнаків: психологічні чинники та профілактика»

ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

H. CURRENT AND FINAL EVALUATION / ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Складові поточного контролю результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	Форма підсумкового контролю			
	екзамен		залік	
	за формами навчання	за формами навчання	за формами навчання	за формами навчання
	денна	заочна	денна	заочна
Поточний контроль				
Знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях	20	10	-	-
Виконання модульних контрольних робіт	10	10	-	-
Виконання і захист завдань самостійної роботи	10	20	-	-
Професійні комунікації за компонентом	5	5	-	-
Наукова робота за компонентом	5	5	-	-
Підсумковий контроль				
	50	50	-	-
УСЬОГО	100	100	-	-

Результати контролю знань слугують основним показником, за яким оцінюється робота окремого здобувача, академічної групи, курсу.

Контроль знань здійснюється у вигляді:

- 1) поточного контролю знань ;
- 2) підсумкового контролю знань .

Поточний контроль знань здобувача є невід'ємною частиною всього навчального процесу і засобом виявлення ступеню засвоєння здобувачем програмного матеріалу.

Підсумковий контроль результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти

1. На екзамені оцінюванню підлягають:

- володіння категоріальним апаратом, фаховою термінологією та теоретичними знаннями;
- вміння демонструвати практичні навички при розв'язуванні задач, вирішенні ситуацій;
- вміння продемонструвати креативність та системність знань, володіння сучасними методами, методиками при вирішенні практичних питань.

2. Загальна підсумкова оцінка вивчення освітнього компоненту з підсумковим

контролем у формі екзамену складається із суми результатів поточного та підсумкового контролю, яка фіксується в екзаменаційній відомості. Якщо за результатами екзамену здобувач вищої освіти набрав менше 30 балів, вважається, що він не склав екзамен. В цьому випадку підсумкова оцінка складається лише з результатів поточного контролю, яка і фіксується в екзаменаційній відомості.

3. Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали від 21 до 59 балів (включно), після належної підготовки мають право повторно скласти екзамен.

Перескладання екзамену з дисципліни дозволяється двічі (вдруге – комісії). У загальному підсумковому оцінюванні рівня результатів освітньої діяльності цих здобувачів вищої освіти враховується результат поточного контролю рівня знань, умінь та навичок.

Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали менше 21 бала, не допускаються до повторного складання екзамену.

Вони повинні вивчати освітній компонент за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи, після чого здобувач вищої освіти допускається до перескладання екзамену.

Зміст даного пункту розповсюджується на здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання.

4. Порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного вивчення освітнього компоненту регулюється Положенням про порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного вивчення дисципліни.

Освітній процес в Університеті відбувається за такими формами:

- 1) навчальні заняття;
- 2) самостійна робота;
- 3) практична підготовка;
- 4) контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять в Університеті є:

- 1) лекція;
- 2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне, факультативне заняття;
- 3) контактне заняття;
- 4) консультація.

Лекція – це основна форма проведення навчального заняття, що є логічно довершеним, науково обґрунтованим і систематизованим викладом певного наукового чи науково-методичного питання, ілюстрованим за

необхідності засобами наочності та демонстрацією результатів досліджень.

Лекція покликана формувати у здобувачів вищої освіти основи знань з певної наукової галузі, а також визначати напрям, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти з відповідного освітнього компонента.

Лекція повинна охоплювати все нове, що є в законодавчих та інших нормативно-правових актах, у фаховій і навчальній літературі, висвітлювати динаміку змін та актуальні проблемні питання. У процесі викладення лекційного матеріалу можуть використовуватися результати науково-дослідної роботи лектора і викладачів кафедри, лекція повинна мати проблемний характер.

Практичне заняття – це організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень освітнього компонента і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – це форма організації освітнього процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачами вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи є засвоєння в повному обсязі освітньої програми і послідовне формування у здобувачів вищої освіти самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця.

У ході самостійної роботи здобувачів вищої освіти має перетворитися на активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Самостійна робота – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача вищої освіти, визначається навчальним планом і становить, як правило, не менше як $1/3$ і не більше як $2/3$ загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретного освітнього компонента.

Науково-дослідницька робота – це форма організації наукової та дослідницької роботи здобувачів вищої освіти, за якої вони залучаються до активної самостійної (або під керівництвом викладача) науково-дослідницької діяльності для формування наукового світогляду, розвитку науково-дослідних умінь, навичок творчого вирішення практичних завдань; це форма сприяння молодим дослідникам в опануванні методології та методів наукового пошуку.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти в Університеті відбувається за трьома основними напрямками: науково-дослідницька робота в освітньому процесі; науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час; науково-організаційні заходи – конференції, конкурси, олімпіади та ін.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у освітньому процесі є обов'язковою і визначається навчальними планами і робочими навчальними планами (спеціальні лекційні курси з основ наукових досліджень, різні види навчальних занять з елементами наукових досліджень тощо).

Виконання науково-дослідницької роботи у процесі вивчення освітніх компонентів відбувається за умов оптимального співвідношення репродуктивних і творчих завдань, індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання, максимального насичення занять ситуаціями спільної творчої діяльності.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Індивідуальне завдання – одна з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти і має на меті поглиблення, узагальнення і закріплення знань, які здобувачі вищої освіти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні дослідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

Види індивідуальних завдань, терміни їх видачі, виконання і захисту встановлюються кафедрою.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачами вищої освіти самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт з комплексної тематики кількома здобувачами вищої освіти.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

Розподіл балів, які отримують здобувачі денної форми навчання:

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

В т.ч.: 20 (8*1,35) балів - знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях систематичність та активність роботи на практичних заняттях ; 10 (8*0,65) балів - виконання завдань для

самостійної роботи відповідної теми;

10 балів (2*5) модульні
контрольні роботи

5 балів науково-дослідницька
робота

5 балів професійні комунікації за
компонентом

Усього 50 балів за поточний
контроль.

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

T1, В т.ч.: 10 балів (4*2,5)

- знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях
систематичність та активність роботи на семінарських заняттях ; 20 балів -
виконання і захист завдань для самостійної роботи;

10 балів (2*5) модульні контрольні роботи

5 балів науково-дослідницька
робота

5 балів професійні комунікації за
компонентом

Максимальна кількість балів за поточним контролем складає 50 балів.

Критерії оцінювання відповіді на семінарських
заняттях

Оцінка «відмінно»

Відповідь здобувача базується на самостійному творчому мисленні. Знання питання, належне висвітлення питання, вміння скласти тезисний план відповіді і вміло користуватись понятійним апаратом. Відповідь грамотно та логічно побудована. Здобувач без зволікань дає відповідь на основні та додаткові питання. Програмний матеріал засвоєно повністю. Ґрунтовні знання першоджерел, нормативно - правових актів, вміння робити узагальнення та висновки, використовуючи додаткову літературу.

Оцінка «добре»

Відповідь здобувача базується на самостійному аналізі даного питання. Належні знання структури тексту, висвітлення матеріалу - грамотно по суті. Добре засвоєння програмного матеріалу, володіння навичками і засобами виконання практичних завдань. Можливі несуттєві неточності в поясненні деяких не основних питань. Знання першоджерел, нормативно-правових актів

та іншої літератури.

Оцінка «задовільно»

Відповідь здобувача ґрунтується на рівні репродуктивного мислення. Слабкі знання структури курсу, допускає помилкові тлумачення термінів, формулювань. Спостерігається порушення послідовності у висвітленні питання. Засвоєно лише основну частину програмного матеріалу. Не достатньо володію знаннями понятійного апарату, нормативно-правового матеріалу, навичками узагальнення та висновків.

Оцінювання семестрової роботи студента здійснюється в межах 100 балів.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

Оцінка за шкалою, що використовується в ДУЕТ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка у формі заліку (для вибіркових дисциплін)	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	Відмінно	зараховано	A
80-89	Добре	зараховано	B
70-79			C
66-69	Задовільно	зараховано	D
60-65			E
21-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано — з можливістю повторного складання заліку	FX
0-20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано — з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

1. Що є предметом клінічної психології та які її основні завдання?
2. Які основні методи використовуються в клінічній психології?
3. Які особливості клініко-психологічних методів дослідження у порівнянні із загальнопсихологічними?
4. Як розвивалася клінічна психологія як наука?
5. Які ключові етичні принципи діяльності клінічного психолога?
6. Як визначається поняття «норма» у клінічній психології?
7. Які існують підходи до визначення психічної патології?
8. З якими труднощами стикаються фахівці при психодіагностичному визначенні патології?
9. У чому полягає різниця між симптомом і синдромом?
10. Яке значення має правильне розуміння симптому та синдрому для клінічної практики?
11. Які основні види порушень сенсорної сфери?
12. Які типові прояви порушень пам'яті та їх діагностичне значення?
13. Як проявляються порушення уваги у клінічній практиці?
14. Які особливості порушень мислення спостерігаються при різних психічних розладах?
15. Які зміни емоційної сфери можуть виникати при психічних розладах?
16. Як проявляються порушення вольової сфери?
17. Які типи порушень свідомості існують та як вони проявляються?
18. Які основні методи діагностики застосовуються при порушеннях психічних процесів?
19. Які принципи психокорекційної роботи при розладах психічних процесів?
20. Які чинники впливають на формування розладів особистості?
21. Які основні характеристики класифікації психічних розладів DSM-V?
22. Які особливості класифікації психічних розладів за МКХ-11?
23. У чому полягає різниця між класифікаціями DSM-V та МКХ-11?
24. Як ці класифікації використовуються у клінічній діагностиці?
25. Які прояви характерні для ексцентричних розладів особистості?
26. Як проявляються демонстративні розлади особистості?
27. Які особливості мають емоційно нестійкі розлади особистості?
28. Які прояви тривожно-астенічних розладів особистості?
29. Які принципи психотерапевтичної роботи застосовуються при різних видах розладів особистості?
30. Що таке афективно-ендогенний синдром та які його прояви?
31. Які методи діагностики та психотерапії використовуються при афективно-ендогенному синдромі?
32. Які основні прояви шизофренічного синдрому?

33. Які патопсихологічні особливості властиві хворим на епілепсію?
34. У чому полягає різниця між деменцією та олігофренією?
35. Які особливості інтелектуального дефіциту при деменції?
36. Які особливості інтелектуального дефіциту при олігофренії?
37. У чому полягають відмінності між невротичними та психотичними синдромами?
38. Які основні прояви посттравматичного стресового розладу?
39. Які особливості гострого стресового розладу?
40. Які симптоми професійного вигорання та як його діагностувати?
41. Які методи психотерапії застосовуються при психогенних розладах?
42. Які основні прояви дитячих неврозів?
43. Як дитина впливає на психічний розвиток дитини?
44. Що таке педагогічна занедбаність і які її наслідки для розвитку психіки?
45. Які основні ознаки затримки психічного розвитку?
46. Які симптоми раннього дитячого аутизму?
47. Які прояви синдрому дефіциту уваги та гіперактивності?
48. Які причини та клінічні прояви нервової анорексії та булімії?
49. Що таке дисморфофобія та як вона проявляється?
50. Які психічні зміни та розлади властиві старечому віку (інволюційна депресія, неврози, деменція, псевдодеменція)?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Ільїна Н.М. Клінічна психологія навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2020, – 163 с.
2. Клінічна психологія: [навчальний посібник] / Ірина Іванівна Савенкова. – Херсон: ООО «Айлант», 2018. – 302 с.
3. Никоненко Ю.П. Клінічна психологія : Навчальний посібник / Укл. Ю.П. Никоненко. — Київ : КНТ, 2016. — 369 с.
4. Психодіагностика в клінічній психології : навч. пос. / Уклад. Співак Л.М., Османова А.М. – К.: Університет «Україна», 2023. – 146 с.
5. Федосова Л. О. Клінічна психологія : навч. посіб. / Л. О. Федосова. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. — 248 с.

Додаткова:

1. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За редакцією В.І.Бондаря, В.М.Синьова. - К. : „МП Леся”, 2011. - 528 с.
2. Дорожкін, Валерій. «ПРОЄКТ ‘ПСИХОЛОГИ НА ВІЙНІ’ ТА ПСИХОДИНАМІЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ФЕНОМЕНІВ ПСИХІКИ, ВИКЛИКАНИХ ВІЙНОЮ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ». Український психоаналітичний журнал, вип. 2, вип. 3, Липень 2024, doi:10.32782/upj/2024-2-3-6.
3. Іванова, Людмила. «СИСТЕМНА ОЦІНКА СПРЯМОВАНOSTІ МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ НА РІЗНИХ РІВНЯХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ТА У ЗВ’ЯЗКУ З ПСИХІЧНИМИ СТАНАМИ». Український психоаналітичний журнал, вип. 2, вип. 3, Липень 2024, doi:10.32782/upj/2024-2-3-7.
4. Місяк С.А., Організація освіти осіб з фізичними вадами в Україні // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей.- К.: Університет «Україна», 2005, - С. 284-285.
5. Нижник Л., Сагірова О. Допомога дітям з особливими потребами. - К.: Ред, Загальнопед.газ., 2004. - 120 с.
6. Фільц, Олександр. «ПСИХОТЕРАПІЯ УЗАЛЕЖНЕНЬ (АДДИКЦІЙ): ЕСКІЗ КОНЦЕПЦІЇ». Український психоаналітичний журнал, вип. 2, вип. 3, Липень 2024, doi:10.32782/upj/2024-2-3-9.
7. Фройд, Зигмунд. «НАРИС ПСИХОАНАЛІЗУ. ЧАСТИНА 1. ПРИРОДА ПСИХІЧНОГО». Український психоаналітичний журнал, вип. 1, вип. 1, Жовтень 2023, с. 54-61, doi:10.32782/upj/2023-1-9.
8. Фройд, Зигмунд. «НАРИС ПСИХОАНАЛІЗУ. ЧАСТИНА 2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ». Український психоаналітичний журнал, вип. 1, вип. 2, Жовтень 2023, с. 60-66, doi:10.32782/upj/2023-2-8.
9. Фройд, Зигмунд. «ПРО ПСИХОТЕРАПІЮ». Український психоаналітичний журнал, вип. 1, вип. 2, Жовтень 2023, с. 67-70, doi:10.32782/upj/2023-2-9.

10. Шевцов А.Г., Методичні основи організації соціально реабілітації дітей з вадами здоров'я: Монографія.- К.: НТІ «Інститут соціальної політики», 2004.- 240с.